

Perioden

Med moderniteten indvarsles et nyt kapitel i kulturhistorien. Op gennem 1800-tallet forandrer livsformerne sig gradvist. Et andet liv opstår, fuldt af økonomiske, sociale og politiske omvæltninger. Den griber ind i alle livsområder og forandrer livsformerne radikalt. Industrialiseringen af produktionen leder sammen med videnskabens og teknologiens fremskridt til stadig større udnyttelse af naturens ressourcer, og ældre arbejdsformer opgives. Byer af hidtil ukendt størrelse vokser frem, fordi menneskene vandrer fra land til by. Handlen ekspanderer hastigt, stadig større vareproduktion og stadigt mere effektive transportmidler fører sammen med kolonisystemet til et verdensmarked. Den moderne massekommunikation fødes, til at begynde med i form af dagspressen. Nationalstaterne med deres forvaltningssystemer og bureaukrati opstår og undergår politiske omvæltninger. Sociale og politiske massebevægelser formerer sig, især blandt bønder og arbejdere. Overalt sætter moderniseringen ind som selvforstærkende processer, der efterhånden får global karakter.

Modernitetens fremkomst medfører en grundlæggende forandring af individets forhold til sig selv og omverdenen. Det er ikke længere i ro og harmoni med sig selv, for det udsættes konstant for et bombardement af indtryk og idéer. Den moderne storbytilværelse gør, at det mister overblikket og følelsen af sammenhæng. Byen fremtræder kaotisk og uoverskuelig, det er vanskeligt at orientere sig, sanseindtrykkene er mangfoldige. Problemet er, at sanseapparatet ikke er tilstrækkelig udviklet til at opfange og tyde alle de signaler, der udsendes. Storbyens menneskemasser gør individet anonymt, og det føler sig i stigende grad hjemløst og fremmedgjort. De gamle forestillinger om tilværelsen er ikke længere på højde med den moderne virkelighed. Livssyn og realitet går ikke mere hånd i hånd og det afføder problemer for individet.

Det er denne moderniseringsproces, Johannes V. Jensens forfatterskab indskrives sig i. Det er overordnet set et forsøg på at komme til rette med den situation, som overgangen fra gammel bondekultur til moderne storbysamfund har kastet mennesket ind i. I modsætning til mange samtidige forkaster Jensen ikke det nutidige for at dyrke det fortidige. Han er modernitetens mand. Det viser han ved at rejse ud i verden for at efterspore moderniseringsprocesser – ikke mange andre danske digtere har rejst så

meget som Johannes V. Jensen. Hans langvarige forbindelse med pressen er et andet udtryk for begejstringen for den nye tid. Han var fascineret af massekommunikationens muligheder, lærte sig hurtigskrivningens kunst og sigtede som rejsekorrespondent, kronikør og essayist mod det store publikum. Det samme gælder også hans brændende interesse for videnskabelige, tekniske, sociale og politiske udviklinger. Hans bestræbelse er vedvarende den at komme på højde med sin tid og fortolke den.

Men Jensens modernitetsbegejstring var samtidig ikke uden forbehold. Han var vokset op blandt bønder i en øde, afsides egn og havde som så mange andre gjort vandringen fra land til by. Han var stærkt rodfæstet i sit gamle miljø, og et påfaldende træk ved Himmerlandsfortællingerne er netop, at de ikke fremstiller landlivets modernisering. Den sociale virkelighed: landbrugets modernisering, afvandringen fra land til by, tyendets vilkår etc., er helt udeladt. Fortællingernes rum er en førmoderne livs- og erfaringsverden, som egentlig ligger før Jensens egen tid, men som han i sin barndom oplevede de sidste rester af. Jensen var derfor også en traditionalitetens digter. Bestræbelsen går på at bringe erindringen om det gamle i spil med selvsynet af det moderne i et stadigt forsøg på at gribe og begribe både det gamle og det nye.

Johannes V. Jensen (1873-1950)

Kilde:
2 omfr
Anu
Tertu